

A vétó fölsvillantása vészjel Szerbia számára

Nikowitz Oszkár, Magyarország belgrádi nagykövete interjút adott a Vajdasági Rádióknak és Televízióknak

Megtörténhet-e, hogy Magyarország megvétózza Szerbia EU-s tagjelöltségéről szóló decemberi döntést? Hogyan lehetséges ezt elkerülni? Erről és a kétoldalú kapcsolatok más vonatkozásairól, valamint magyar-magyar témákról volt szó az Újvidéki Rádió Hangadó szerda c. műsorában. Nikowitz Oszkárral, Magyarország belgrádi nagykövetével Dani Zoltán, a magyar szerkesztőség felelős szerkesztője beszélgetett. Az alábbiakban részleteket olvashatnak az elhangzott interjúból.

- A szerbiai parlament szeptember 26-án elfogadta a vagyon-visszaszármaztatási és kárpótlási törvényt. Ez uniós követelmény volt. A vajdasági magyarság úgy ítéli meg, hogy bekerült a törvénybe a kollektív bűnösség elve és ezt elfogadhatatlannak tartja. Miután a képviselőház nem vette figyelembe a VMSZ tiltakozását, a magyar párt az alkotmánybírósághoz fordult jogorvoslatért. Magyarország teljes vállszélességgel a vajdasági magyarság mögé állt ebben a kérdésben. Miért?

- Magyarország nem csak azért állt a vajdasági magyarság mögé, mert általában egyeztetjük az álláspontjainkat és az a szerencsés fejlemény alakult ki az utóbbi időben, hogy a határon túli magyar nemzetrészek problémáit az anyaország is a sajátjának érzi. Részben arról is szó van, hogy az intenzív konzultáció megtörtént már a törvény elfogadásának szakaszában, és akkor is érzékeljük azt, hogy a vajdasági magyarság számára elfogadhatatlan lesz ez a megfogalmazás. De Magyarország itt saját magát is találva érzi abban a megfogalmazásban, hogy a „megszálló erők tagjai és utódaik” ki vannak zárva a restitúció igénylésének a lehetőségéből. Ebben benne vannak magyar állampolgárok is, akik valaha itt éltek. Úgy érezzük, hogy ezzel a megfogalmazással a szerb szkupstina újrainította ezt a nagyon kényes kérdést, a II. világháború örökségéből származó nagyon kényes kérdés-komplexumot, miszerint a „megszálló erők” tagjai automatikusan méltók a jogfosztásra, automatikusan bele lettek lökve egy ilyen fasiszta kategóriába. Ezt a parlamenti vitában láthattuk is, hogy az antifasizmusra hivatkozva azonnal azonosították a magyarokat az antifasizta mozgalom ellenségeivel. És itt bizony Magyarországról is szó van, mert a megszálló erők a magyar állam erői voltak és az akkori magyar állam utóda a mai magyar állam. Ezért a vajdasági magyarok véleménye nélkül is meg kellett volna szólalnunk ebben a kérdésben.

- A törvény megszavazói és magyarázói szerint a jogszabály nem irányul egyetlen népcsoport ellen sem, viszont itt jogilag felmerül az ártatlanság vélelmének a kérdése. Akit ugyanis besoroltak katonának, az nem feltétlenül követett el háborús bűnöket, vagy bármilyen bűntényt. Viszont itt most konkrét esetben neki kellene igazolnia azt, hogy nem követett el semmit. Úgy tűnik, itt a jogrendszer is sántít...

- Nekünk nem azzal van bajunk, hogy kinek kell igazolni azt, hogy a megszálló erők tagja volt-e, hanem éppen az, hogy azt kell igazolni, hogy vajon tagja volt-e, vagy sem, ahelyett, hogy azt kellene igazolni, hogy ártatlan-e, vagy sem, követett-e el háborús bűnt, vagy sem. Tehát az alapvető baj az, hogy a törvény megfogalmazása az

egyenruhára koncentrál. Arra, hogy viselt-e valaki rendőri, csendőri, katona egyenruhát a magyar, a német, vagy akár szerb nemzetiségű polgár. E tekintetben valóban nem tesz expressis verbis különbséget a nemzetiségek között, de mégiscsak lehet tudni, hogy kik voltak a „megszálló” erők tagjai. Hogy mit értünk ezen, ez mindenki számára világos. Bácska területén ezek a magyarok. Amit mondanak, hogy ez nem irányul senki ellen, ez így nincs benne a törvényszövegben. Abban sajnos az van, hogy a „megszálló erők tagjai” különbségtétel nélkül. Nem vizsgálja az ártatlanságot, már pedig az ártatlanság vélelme egy európai jogi alapkategória és ettől nem lehet eltérni. Az a bajunk, hogy itt egy valóban kényes kérdéstről van szó. Egy percig nem állítjuk, hogy itt nagyon könnyű lett volna elfogadható változatot megalkotni. Az a baj, hogy itt tényleg egy ácsszekercével, vagy baltával durván faragtak egy olyan törvényt, ahol a sebész szikéjének az alaposságával mindent patikamérlegre téve kellett volna kidolgozni.

- Nyilvánvaló, hogy itt a parlament is hibás, hiszen a törvény már vagy öt éve készül. Az utolsó pillanatban fogadták el, olyan, amilyen formában az EU-s tagjelöltség kapcsán, azt megelőzően, hogy az Európai Bizottság megfogalmazta volna ajánlásait. Most arra hivatkoznak, hogy csak ilyen megfogalmazással tudtak többséget szerezni a jogszabály megszavaztatásához. Természetesen ez nem lehet magyarázat...

- Nem tisztzem itt az előző kormányok mulasztásait minősíteni. Tudom, hogy ez a kormány büszke arra, hogy elvégezte azt, amit az előző kormányok 8-10 év alatt elmulasztottak. Mi egyébként az előkészítés stádiumában is leszögeztük azt, hogy ennek a törvénynek a meghozatala európai elveken nyugszik, és szükségesnek tartjuk. Azt is mondtuk, hogy Magyarország kétoldalú kapcsolatainkban nem erre helyezi a hangsúlyt. Akkor persze álmodni sem mertünk róla, hogy lesz majd benne egy kitétel, ami negatív kontextusban vonatkozik ránk, hogy a törvény elfogadói hallgatóságos közmegegyezéssel, sunyin a magyarokra értik azt, hogy a „megszálló erők (okupacione snage)”... Ehhez tapad egy nagyon kellemetlen képzet, és nekünk ezt a flekket most viselni kell. A napnál világosabb, hogy ez a megfogalmazás a kollektív bűnösségre utal. A kollektív bűnösség viszont teljességével elfogadhatatlan az európai gyakorlatban. Ezért éppen azoknak az embereknek kellene nagyon vigyázniuk, akik állandóan az antifasizmusra hivatkoznak, mert ezt ilyen módon először éppen a fasizmus hozta ki ennyire látványos, egész népcsoportok ellen irányuló formában. A kollektív bűnösség jelen van a bibliai idők óta kezdve. Heródes pl. meg akart gyilkoltatni egy bűnöst, de hogy biztos legyen a dolgában, legyilkoltatta az összes két évnél fiatalabb csecsemőt. A II. világháborúban egy népcsoportot akartak kiirtani, azért, mert bizonyos tagjai ellen egyeseknek kifogásuk volt. Aztán később a kommunizmus idején a kollektív bűnösség bélyegét ragasztották rá egy egész polgári rétegre, az „ellenségre”, a „burzsoáziára”, stb. Ez a hozzáállás ma már tarthatatlan. Nem egyeztethető össze az európai elvekkel, amely épp az ellenkezőjét mondja ki. Ez egy militarista szemlélet: bombázzuk le az egész negyedét és akkor majd eltaláljuk azt az embert is, akit meg akarunk ölni. Ez a kollektív bűnösség mögötti militarista filozófia. Az európai filozófia pedig azt mondja, hogy meg kell keresni a bűnöst. Az egy aprólékos munka, de tessék elvégezni. Az európai jogelv értelmében, ha a bűnös nincs meg, akkor engedjük inkább futni a bűnöst, de az ártatlan nem szenvedhet! Szöges ellentétben áll ez a két gyakorlat.

- Magyarország hosszú éveken át minden tekintetben támogatta Szerbia EU-s közeledését. Most is azt hangsúlyozzák Budapesten, hogy Magyarországnak továbbra is érdeke Szerbia csatlakozása. Viszont nagyon kemény állásfoglalást: vétót helyeztek kilátásba az EU miniszter tanácsának december 9-i ülésén, ha a szerbiai restitúciós törvény nem módosul...

- Térjünk még egy gondolat erejéig vissza arra, hogy mi nem is csak a magyar állampolgárok, mint egyének miatt emeltük fel a szavunkat. Még nem is kizárólag csak a vajdasági magyarok miatt, hanem mert úgy érezzük, hogy itt most éppen Magyarország kapott egy pofont azzal, hogy bennünket ismét csak ebben a kontextusban emlegetnek. Ez a háborús kontextus kicsit most már kezd sértő lenni. A háború véget ért. Abból indulhatnánk ki, hogy Magyarország megfizette ezzel kapcsolatos adósságait, megbánta a bűneit. Amit jogi téren, rehabilitáció vonatkozásában elkövetett, elkövette. Nem szeretjük most már ezt a szöveggörnyezetet, amikor mindig győzteseket és legyőzötteket emlegetnek. Számunkra sértő volt, hogy ez a törvényből visszajön. Ami pedig a vétót illeti, a vétó említése valóban megtörtént. De fordítsuk meg a kérdést. Történt egy tett, aminek vannak következményei. Szerbia elfogadott egy törvényt, amelyről tudván tudta, hogy az egyik EU-s tagország meggyőződése és céljai ellen mutat. Szerbia nyilván tisztában volt azzal, hogy decemberben a 27 tagországnak egységesen igennel kell szavazni. Ha tisztában volt vele és mégis ezt az utat választotta, akkor e mögött lehetnek megfontolások. Itt nem eltúlzott magyar reakcióról van szó, egyszerűen feltételekről van szó. Magyarország nem egy bűnös, vagy illegitim dolgot kér. Az EU-s elvekkel teljesen összhangban levő elveket szeretne Szerbia részéről látni és ez a feltétel ahhoz, hogy igent adjon. Ez messze van a zsarolástól. Legitim feltételek támasztását nem lehet zsarolásnak nevezni.

- Magyarország és a vajdasági magyarok is a megoldást keresik. Úgy tűnik, hogy Belgrádban is van erre hajlandóság. Boris Tadić államfő a minap fogadta Pásztor Istvánt, a VMSZ elnökét. Pásztor a megbeszélés után úgy nyilatkozott, hogy politikai értelemben megállapodtak abban, hogy kiküszöbölik ezt a csorbát. Itt most nem a restitúciós törvényről, hanem a rehabilitációs törvény módosításáról van szó. Magyarország elfogadja majd azt a megoldást, amely elfogadható a vajdasági magyarok számára?

- Igen. Ezt az elején is mondtam, hogy ami a vajdasági magyarság számára elfogadható lesz, az nagy valószínűséggel elfogadható lesz a számunkra is. De maradjunk még az európai uniós kontextusnál. Rendkívül kellemetlen, ami történt. Magyarország nagyon szeretné elkerülni azt, hogy december 9-én ott áll, és nem tehet mást, mint hogy nemmel szavaz. Azért azt nem szabad elfelejteni, hogy Magyarország volt az az ország, amely az elejétől fogva a leghatározottabban kiállt Szerbia EU-s csatlakozása mellett, és nem csak az EU elnökség ideje alatt. Magyarországot úgy ismerik az EU-ban, mint Szerbia ügyvédjét. Most ezek után rendkívül visszas volna, ha éppen Magyarország volna az ország, amelyik meggátolná Szerbia EU-s csatlakozását. Mi mindenképpen szeretnénk ezt elkerülni. Ennek a vétónak a fölveillantása vészjelként kell, hogy értelmezendő legyen a szerb kormány számára. Mi állandóan a párbeszédet szorgalmazzuk.

Lejegyezte: **Ternovác István**